

PORÓWNANIE SONETÓW

Włoski – angielski – francuski – miltonowski

1. SONET WŁOSKI (PETRARKOWSKI)

Budowa:

8 + 6 wersów, czyli:

- oktawa – 8 wersów,
- sestet – 6 wersów.

Typowy układ rymów:

ABBA ABBA / CDE CDE

lub

ABBA ABBA / CDC DCD

Najważniejsza cecha:

Wyraźny przełom myśli po ósmym wersie, nazywany **volta**.

Pierwsze 8 wersów może przedstawiać:

- sytuację,
- obraz,
- problem,
- wspomnienie,
- doświadczenie.

Kolejne 6 wersów przynosi:

- refleksję,
- zmianę perspektywy,
- odpowiedź,
- rozwinięcie wcześniejszej myśli.

Schemat myślowy:

obraz/problem → volta → refleksja

2. SONET ANGIELSKI (SZEKSPIROWSKI)

Budowa:

14 wersów podzielonych na:

- trzy kwartyny – 4 + 4 + 4,
- końcowy dwuwiersz – 2 wersy.

Typowy układ rymów:

ABAB CDCD EFEF GG

Najważniejsza cecha:

Kolejne kwartyny stopniowo rozwijają temat, a dwa ostatnie wersy często tworzą **mocną puentę**.

Pierwsza kwartyna może przedstawić temat.

Druga go rozwinać.

Trzecia doprowadzić do zmiany lub kulminacji.

Dwuwersz końcowy przynosi podsumowanie albo zaskakującą puentę.

Schemat myślowy:

temat → rozwinięcie → kulminacja → puenta

3. SONET FRANCUSKI

Budowa:

Najczęściej:

- 4 + 4 + 3 + 3 wersy,
czyli:
- dwie kwartyny,
- dwa tercety.

Częsty układ rymów:

ABBA ABBA CCD EED

Istnieją jednak różne warianty układów rymowych.

Najważniejsza cecha:

Sonet francuski zachowuje podział podobny do włoskiego, ale zakończenie jest konstruowane przez **dwa tercety**, a nie przez szekspirowski dwuwersz.

Tercety mogą:

- rozwijać wcześniejszą refleksję,
- wprowadzać zmianę perspektywy,
- prowadzić do końcowego domknięcia.

Schemat myślowy:

temat → rozwinięcie → refleksja → domknięcie

4. SONET MILTONOWSKI

Budowa:

14 wersów, formalnie często zbliżonych do sonetu włoskiego.

Typowy układ rymów:

ABBA ABBA CDE CDE

Najważniejsza różnica nie polega jednak na samym schemacie rymów.

Najważniejsza cecha:

Milton osłabia wyraźną granicę między oktawą a sestetem. Myśl może płynąć przez cały sonet bez wyraźnego zatrzymania po ósmym wersie.

Ważną rolę odgrywa:

- ciągłość myśli,
- rozwój argumentu,
- składnia przechodząca między wersami i strofami,
- refleksja filozoficzna lub intelektualna.

Schemat myślowy:

jedna rozwijająca się myśl → pogłębianie → dalszy ciąg refleksji → zakończenie

PORÓWNANIE W SKRÓCIE

Rodzaj	Budowa	Typowy rym	Charakter zakończenia
Włoski	8 + 6	ABBA ABBA / CDE CDE	Volta i refleksja
Angielski	4 + 4 + 4 + 2	ABAB CDCD EFEF GG	Mocna puenta w dwuwierszu
Francuski	4 + 4 + 3 + 3	ABBA ABBA CCD EED	Domknięcie w tercetach
Miltonowski	14 wersów, ciągła wypowiedź	często ABBA ABBA CDE CDE	Ciągłość i rozwój jednej myśli

NAJWAŻNIEJSZE RÓŻNICE

Sonet włoski

Najbardziej charakterystyczny jest **przełom po 8. wersie**. To forma bardzo dobra, gdy wiersz ma konstrukcję: najpierw obserwacja lub doświadczenie, potem zmiana perspektywy i refleksja.

Sonet angielski

Najbardziej charakterystyczne są **trzy kwartyny i końcowy dwuwiersz**. Pozwala stopniowo rozwijać temat i zakończyć go wyrazistą puentą.

Sonet francuski

Łączy kwartyny i tercety, ale zamiast końcowego dwuwiersza wykorzystuje **dwa tercety**. Zakończenie jest więc bardziej rozbudowane.

Sonet miltonowski

Najważniejsza jest **ciągłość myśli**. Nie musi istnieć mocne zatrzymanie po ósmym wersie. Forma sprzyja wypowiedzi filozoficznej, refleksyjnej i argumentacyjnej.

JAK ROZPOZNAĆ SONET?

8 + 6 i wyraźny zwrot po 8. wersie

→ najczęściej **włoski**

4 + 4 + 4 + 2 i puenta w dwóch ostatnich wersach

→ angielski / szekspirowski

4 + 4 + 3 + 3, zakończenie w tercetach

→ francuski

Forma zbliżona do włoskiej, ale myśl płynie bez wyraźnej granicy między częściami

→ miltonowski

W odniesieniu do „Sonetu włoskiego”

Jeżeli Twój utwór ma **14 wersów**, podział **8 + 6**, układ rymów właściwy dla odmiany włoskiej oraz wyraźną zmianę myśli po ósmym wersie, wtedy jego konstrukcja rzeczywiście odpowiada **sonetowi włoskiemu**.

W przypadku Twojego tekstu szczególnie warto sprawdzić **siłę volty po 8. wersie**, bo właśnie ona jest jednym z najważniejszych elementów odróżniających klasyczny sonet włoski od innych odmian sonetu.